

EUROPSKA SREDIŠNJA BANKA

EUROSUSTAV

HR

ECB-PUBLIC

MIŠLJENJE EUROPSKE SREDIŠNJE BANKE

od 18. rujna 2015.

o konverziji kredita u švicarskim francima

(CON/2015/32)

Uvod i pravna osnova

Hrvatska Vlada je dana 10. rujna 2015. službeno uputila Hrvatskom saboru izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju i Zakona o kreditnim institucijama (dalje u tekstu 'prijedlog zakona') s prijedlogom donošenja zakona po hitnom postupku. Hrvatska tijela se nisu savjetovala s Europskom središnjom bankom (ESB) o prijedlogu zakona.

Nadležnost ESB-a za davanje mišljenja utemeljena je na posljednjem odjeljku članka 127. stavka 4. i članku 282. stavku 5. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, s obzirom da se prijedlog zakona odnosi na valutna pitanja, te također sadrži pravila koja se primjenjuju na financijske institucije u mjeri u kojoj takva pravila značajno utječu na stabilnost financijskih institucija i tržišta. Upravno vijeće donijelo je ovo Mišljenje u skladu s prvom rečenicom članka 17. stavka 5. Poslovnika Europske središnje banke.

1. Svrha prijedloga zakona

- 1.1 Prijedlog zakona omogućava konverziju (1) kredita denominiranih u švicarskim francima (CHF) u kredite denominirane u eure te (2) kredita denominiranih u hrvatskim kunama (HRK) s valutnom klauzulom u CHF (obje vrste kredita dalje u tekstu 'kredit u CHF') u kredite denominirane u HRK koji sadrže valutnu klauzulu u eurima (dalje u tekstu 'konvertirani krediti'). Izmjene i dopune su u bitnome jednake; međutim, izmjene i dopune Zakona o potrošačkom kreditiranju se odnose na potrošače, a izmjene i dopune Zakona o kreditnim institucijama se odnose na fizičke osobe koje obavljaju djelatnost slobodnih zanimanja, obrtnike, trgovce pojedince i nositelje obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva. Prijedlog zakona bi trebao stupiti na snagu 30. rujna 2015.
- 1.2 Svrha je prijedloga zakona izjednačiti položaj dužnika iz kredita u CHF s položajem u kojem bi bili da su njihovi krediti od početka bili denominirani u eurima (ili denominirani u HRK s valutnom klauzulom u eurima). Odražavajući ovu osnovnu svrhu, prijedlog zakona predviđa detaljan mehanizam konverzije:
 - i. Iznos početne glavnice kredita u CHF će se konvertirati u eure ili kredite denominirane u HRK s valutnom klauzulom u eurima, po tečaju primjenjivom na datum isplate kredita dužnicima. Ovaj tečaj će biti jednak tečaju koji su vjerovnici primjenjivali na taj datum na kredite iste vrste i trajanja denominirane u eurima ili vezane uz eure. Mjerodavan je iznos glavnice koji je zadužen u poslovnim knjigama vjerovnika;

- ii. Umjesto početno ugovorene kamatne stope za kredite u CHF, kamatna stopa za konvertirane kredite će biti jednaka kamatnoj stopi koju je vjerovnik primjenjivao na kredite denominirane ili vezane uz euro na datum sklapanja ugovora o kreditu;
 - iii. Početno utvrđen otplatni plan kredita će se zamijeniti novim planom izračunatim u skladu s načelima gore navedenim u (i) i (ii). Novi otplatni plan će biti osnovica za obračun novih obroka u eurima (ili vezanih uz eure), uzimajući u obzir sve potrebne izmjene uvjeta (npr. promjene kamatnih stopa) kako bi se to odrazilo u kreditima denominiranim u eurima ili vezanim uz euro;
 - iv. Iznosi koje je dužnik već uplatio prema starom otplatnom planu (osim zakonskih zatezних kamata i troškova) će se konvertirati u eure (ili u HRK s valutnom klauzulom vezanom uz eure) po tečaju primjenjivom na datum uplate svakog obroka, koji je vjerovnik primijenio na taj datum na kredite iste vrste i trajanja denominirane u eurima ili vezane uz eure;
 - v. Ako je ukupan konvertirani iznos koji je dužnik uplatio (tj. iznos naveden u točki iv.) veći od ukupnog iznosa konvertiranih obroka obračunatog temeljem novog otplatnog plana navedenog gore pod (iii), ovaj iznos će se smatrati "preplatom". Ovisno o iznosu ove preplate, s istom će se postupiti kako slijedi:
 - Ako iznos preplate ne prelazi zbroj konvertiranih obroka preostalih na dan 30. rujna 2015. prema novom otplatnom planu, preplata će se iskoristiti za namirenje takvih budućih obroka, s time da se samo 50% svakog budućeg obroka može namiriti korištenjem preplate dok se preplata u cijelosti ne iskoristi; ako iznos preplate prelazi 50% ukupnog zbroja ovih budućih konvertiranih obroka, vjerovnik i dužnik će sporazumom utvrditi način korištenja ovog iznosa koji prelazi 50%;
 - Ako iznos preplate prelazi ukupni zbroj konvertiranih obroka preostalih na dan 30. rujna 2015. prema novom otplatnom planu, vjerovnik će vratiti takvu preplatu dužniku u roku od 60 dana od datuma na koji je dužnik prihvatio konverziju;
 - vi. Ako je ukupan iznos koji je platio dužnik (obračunat u skladu s gore navedenim pod točkom iv.) manji od ukupnog iznosa obroka iz novog otplatnog plana, razliku će dužnik namiriti sukladno sporazumu između vjerovnika i dužnika, a dužnik će nastaviti plaćati obroke prema novom otplatnom planu (iako nije jasno koja je namjera ove odredbe);
 - vii. Iznos nove preostale glavnice će biti razlika između novog otplatnog plana i već plaćenih iznosa obračunatih kako je navedeno pod točkom iv.; iznos preplate se ne može koristiti za umanjenje preostale neotplaćene glavnice, a razlika navedena gore pod točkom vi. se namiruje sukladno sporazumu vjerovnika i dužnika.
- 1.3 Učinak konverzije bit će razlika između neplaćene glavnice u CHF evidentirane u poslovnim knjigama vjerovnika na dan 30. rujna 2015. konvertirana u eure (ili u HRK s valutnom klauzulom vezanom uz eure) prema tečaju primjenjivom na taj dan te će se iznos nove preostale glavnice izračunati u skladu s gore navedenim člankom 1.2. točkom vii. Ako dužnik prihvati konverziju, vjerovnik će snositi učinak konverzije, a ista će se iskazati kao usklađenje tražbine uslijed promjene tečaja (odnosno kao rashod temeljem povrata preplate). Učinak konverzije koji rezultira rashodom u poslovnim knjigama vjerovnika porezno je priznati rashod. Tekst prijedloga zakona nadalje

navodi da će se razliku u početnoj glavnici uslijed kupoprodaje deviza, iznos naplaćenih zatezних kamata i troškova navedenih gore u članku 1.2. točki iv. te iznos kamate i tečajnih razlika na ime preplate snositi dužnik (iako nije jasno na koje se kamate i razliku u tečaju preplate prijedlog zakona odnosi).

- 1.4 U roku od 45 dana od dana stupanja prijedloga zakona na snagu, vjerovnici su dužni dostaviti preporučenom poštom dužnicima obračun tako konvertiranih kredita, zajedno s prijedlogom novog/izmijenjenog ugovora o kreditu. Dužnici imaju mogućnost prihvatiti konverziju u roku od 30 dana od primitka takve obavijesti. Vjerovnici su također dužni objaviti na svojim mrežnim stranicama kreditni kalkulator, dostupan svakom dužniku putem njegovog OIB-a, te mišljenje vještaka ili revizora koje potvrđuje da je kalkulator u skladu sa zahtjevima prijedloga zakona. U roku od šest mjeseci od datuma stupanja zakona na snagu, vjerovnici su dužni Ministarstvu financija dostaviti izvješće o rezultatima konverzije (uključujući broj dužnika koji su prihvatili konverziju i/ili ugovor, itd.).
- 1.5 Ako dužnik prihvati konverziju, vjerovnik neće tražiti dodatne instrumente osiguranja plaćanja ili dodatne uvjete. Nikakvi popratni troškovi konverzije kredita se ne smiju zaračunati potrošaču.
- 1.6 Prijedlog zakona također predviđa prijelazno razdoblje te prava jamaca i drugih osoba od kojih vjerovnik ima pravo tražiti namirenje.
- 1.7 Ako dužnik ne prihvati konverziju i/ili prijedlog novog/izmijenjenog ugovora, on ili ona će nastaviti plaćati obroke u skladu s uvjetima kredita na snazi i uzimajući u obzir tečaj CHF fiksiran za obroke kredita u CHF u skladu s određenim izmjenama i dopunama zakona donesenim ranije ove godine i na snazi u razdoblju od godine dana¹.

2. Opće napomene

- 2.1 Prije globalne financijske krize, kreditiranje u stranim valutama domaćinstava i nefinancijskih korporacija je bilo popularno u nekoliko Država članica². Kako je ESB prethodno naglasio³, između ostalog, niže kamatne stope primjenjive na kredite u stranoj valuti u odnosu na kredite u domaćoj valuti povećale su potražnju za takvim kreditima. U Hrvatskoj, krediti u CHF predstavljaju otprilike 23 milijarde HRK (3 milijarde EUR), ili 9% ukupnog kreditnog portfelja banaka, prema podacima za kraj ožujka 2015., s time da se većina ovih kredita (95%) odnosi na sektor domaćinstava. 18,6% ukupnih kredita domaćinstvima, ili 35,6% ukupnih kredita za stanovanje, su denominirani ili vezani uz CHF prema podacima za kraj ožujka 2015. Kvaliteta imovine portfelja kredita u CHF je ispod prosjeka, s omjerom neprihodujućih kredita od 19,2% prema podacima za lipanj 2015. u odnosu na omjer neprihodujućih kredita od 17,3% za cjelokupan portfelj kredita.⁴

¹ Ove izmjene i dopune se sastoje od izmjena i dopuna Zakona o potrošačkom kreditiranju usvojenim 23. siječnja 2015., te izmjena i dopuna Zakona o kreditnim institucijama usvojenim 6. veljače 2015. kojim se fiksiraju obroci kredita danih fizičkim osobama koje obavljaju djelatnost slobodnih zanimanja, obrtnicima, trgovcima pojedincima te nositeljima obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

² Za daljnje informacije o kreditiranju u stranim valutama u Uniji vidjeti Prilog Preporuci Europskog odbora za sistemske rizike ESRB/2011/1 od 21. rujna 2011. o kreditiranju u stranim valutama (SL C 342, 22.11.2011, str.1).

³ Vidjeti članak 2.2 Mišljenja CON/2014/59, i članak 2.1 Mišljenja CON/2015.26. Sva mišljenja ESB-a su dostupna na web-stranici ESB-a na www.ecb.europa.eu.

⁴ Obračuni se temelje na podacima objavljenim na web-stranici Hrvatske Narodne Banke (HNB).

- 2.2 ESB primjećuje da prijedlog zakona predviđa da će konverzija kredita u CHF u kredite denominirane ili vezane uz euro biti na dobrovoljnoj osnovi samo za dužnike.

3. Posebne napomene

3.1 Učinci na hrvatsko gospodarstvo

3.1.1 Konverzija kredita kako je predviđena prijedlogom zakona može dovesti do smanjenja međunarodnih pričuvi⁵ Republike Hrvatske, što može zauzvrat imati neželjene posljedice na makroekonomsku stabilnost države. Štoviše, niža razina međunarodnih pričuva kao posljedica konverzije bi mogla narušiti funkcionalnu nezavisnost Hrvatske narodne banke (HNB), posebice mogućnost središnje banke da postavi instrumente svoje politike s namjerom postizanja svojih ciljeva.

3.1.2 Prijedlog zakona bi također mogao imati negativne posljedice ako bi doveo do narušavanja naklonosti stranih investitora zbog zamijećenog porasta pravne nesigurnosti i rizika države. Stoga ESB predlaže da hrvatska nadležna tijela provedu temeljitu analizu mogućih učinaka koje bi na gospodarstvo mogle imati predložene mjere.

3.2 Povratno djelovanje

3.2.1 Primajući na znanje da se Direktiva 2014/17/EU Europskog parlamenta i Vijeća⁶ ne primjenjuje na ugovore o kreditu koji postoje prije 21. ožujka 2016., kako je ranije primijetio ESB⁷, povratno djelovanje prijedloga zakona nije u skladu s općim ciljem i načelima članka 25. stavka 3. Direktive 2014/17/EU. Ova Direktiva omogućava državama članicama da mogu dodatno regulirati kredite u stranoj valuti, pod uvjetom da se takvi propisi ne primjenjuju retroaktivno.

3.2.2 Na hrvatskim je nadležnim tijelima da ocijene je li karakter povratnog djelovanja prijedloga u skladu s hrvatskim zakonskim i ustavnim načelima. Međutim, ESB primjećuje da će uvođenje mjera s povratnim djelovanjem kao što je prijedlog zakona, umanjiti pravnu sigurnost te da nije u skladu s načelom opravdanih očekivanja.

3.3 Kriterij podobnosti

ESB primjećuje da prijedlog zakona ne predviđa posebne kriterije za dužnike koji su podobni za sudjelovanje u konverziji, što daje razlog za zabrinutost u pogledu svrhe prijedloga zakona. ESB naročito primjećuje da bi bila primjerena primjena određenih ciljanih kriterija kao što su, na primjer, vezanje prava na konverziju sa stvarnim prihodovnim stanjem dužnika ili odnos vrijednosti i kreditnog plasmana (eng. *LTV - loan to value (LTV) ratio*).

⁵ Kako je zamijetila HNB (vidjeti http://www.hnb.hr/priopc/2015/hrv/hp15092015_CHF.pdf), konverzija stambenih kredita iz kredita denominiranih ili vezanih uz CHF u kredite denominirane ili vezane uz eure sama za sebe ne dovodi do automatskog pada međunarodnih pričuva. Međutim, otpis dijela glavnice konvertiranih kredita u švicarskim francima može dovesti do pada međunarodnih pričuva Republike Hrvatske. Otpisivanje potraživanja u eurima bi svakako doveo do skraćivanja pozicija bankama u toj valuti. Nastojanje banke da u cijelosti nadoknadi skraćivanje svoje valutne pozicije kupnjom deviza na domaćem tržištu dovelo bi do rasta potražnje banaka za devizama, što bi dovelo do slabljenja tečaja kune prema euru. U takvoj situaciji, HNB bi bio primoran intervenirati jer na domaćem tržištu nema dostatnih deviznih sredstava za zadovoljenje te potražnje. Posljedično, HNB bi trebao intervenirati trošenjem međunarodnih pričuva.

⁶ Direktiva 2014/17/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 4. veljače 2014. o ugovorima o potrošačkim kreditima koji se odnose na stambene nekretnine i o izmjeni direktiva 2008/48/EZ i 2013/36/EU i Uredbe (EU) br. 1093/2010 (SL L 60, 28.2.2014, str. 34).

⁷ Vidjeti članak 3.2 Mišljenja CON/2014/59 i članak 2.2 Mišljenja CON/2015/26.

3.4 *Učinci na bankarski sektor*

3.4.1 ESB primjećuje da će provođenje prijedloga zakona dovesti do financijskih troškova za bankarski sektor. Ovo će pak dovesti do negativnog učinka na profitabilnost, kapitalizaciju i buduće kreditne kapacitete pogođenih kreditnih institucija. Ocjena učinaka sačinjena po HNB-u⁸ ukazuje da troškovi konverzije za banke mogu doseći oko 8 milijarda HRK 8 ili 1.1. milijarde EUR, čime bi se nametnuli gubici za bankarski sektor koji odgovaraju otprilike trogodišnjoj očekivanoj dobiti. Predviđene mjere će uglavnom utjecati na osam najvećih banaka u Hrvatskoj, koje drže oko 90% imovine bankarskog sektora u Hrvatskoj, s talijanskim, austrijskim i francuskim bankama među najvećim institucijama.

3.4.2. Potrebno je također navesti da će restrukturiranje dovesti do jednokratnog povećanja operativnih troškova za pogođene kreditne institucije u Hrvatskoj, posebno zbog popuštanja u postojećem ograničavanju rizika i zbog dodatnih potreba za refinanciranjem i ograničavanjem rizika u eurima te zbog troškova povezanih s obvezom obavješćivanja svakog dužnika pojedinačno, a što će opteretiti resurse banaka

3.5 *Učinci na financijsku stabilnost*

3.5.1 ESB je istaknuo u nekoliko navrata rizike povezane s kreditima u stranoj valuti⁹. Posebice, oni predstavljaju glavni rizik financijskoj stabilnosti u nekoliko država članica, gdje je udio kredita u stranoj valuti relativno visok. ESB ukazuje u tom pogledu na analizu takvih rizika koju je napravio Europski odbor za sistemske rizike (ESRB) te na preporuke ESRB-a za suočavanje s takvim rizicima, navedene u Preporuci ESRB/2011/1 od 21. rujna 2011. o kreditiranju u stranim valutama¹⁰.

3.5.2 Doista, u slučaju Hrvatske, prevladava kreditiranje u stranoj valuti, s gotovo 70% kreditnog portfelja banaka denominiranih u stranoj valuti ili vezanih uz stranu valutu, posebice u eurima. Nadalje, značajni zaštitni slojevi kapitala podupiru mogućnosti apsorpiranja šokova od strane hrvatskog bankarskog sektora. Naime, na razini sektora, procjena učinka HNB-a ukazuje na smanjenje u omjeru adekvatnosti kapitala sa 23.5% na 19.7%, što bi ostalo znatno iznad regulatornog minimuma (iako bi pojedine institucije mogle biti pogođene u različitoj mjeri).

3.5.3 U pogledu dugoročnih učinaka na financijsku stabilnost, ESB ostaje pri mišljenju da, kada se uvode mjere u odnosu na namirenje i konverziju kredita u stranoj valuti, uvijek se mora voditi računa o pravičnoj raspodjeli tereta između svih zainteresiranih strana, čime se izbjegava i moralni rizik u

⁸ Vidjeti http://www.hnb.hr/priopc/2015/hrv/hp15092015_CHF.pdf

⁹ Posebno vidjeti ECB Financial Stability Review od lipnja 2010. i, u pogledu kredita u stranoj valuti u Mađarskoj, Mišljenja CON/2011/87, CON/2012/27, CON/2014/59, CON/2014/72 i CON/2014/76, te u pogledu kredita u stranoj valuti u Poljskoj, Mišljenje CON/2015/26.

¹⁰ Preporuka ESRB/2011/1 od 21. rujna 2011. o kreditiranju u stranim valutama (SL C 342, 22.11.2011, str.1).

budućnost¹¹.

Ovo mišljenje će se objaviti na mrežnoj stranici ESB-a.

Sastavljeno u Frankfurtu na Majni, 18. rujna 2015.

[potpis]

Predsjednik ESB-a

Mario DRAGHI

¹¹ Vidjeti članak 3.4 Mišljenja CON/2014/59, članak 3.3 Mišljenja CON/2014/87 i članak 3.3.4 Mišljenja CON/2015/26.